

Sagaøens moderne litteratur

Af Leif Emerek

Anmeldelse af Thomas Kjellgren: Islandsk Litteratur. Från Atomstationen til Guldön. Bibliotekstjänst, Lund 1990. 119 sider. Skr. 155,00.

I Island skrives der og læses der megen litteratur, og den er i de senere år ordentlig kommet ind i den skandinaviske varme: der bliver oversat, introduceret, diskuteret og belønnet værker fra øen i Nordhavet som aldrig før.

Senest har den svenske bibliotekar og kulturskribent Thomas Kjellgren skrevet en nydelig lille introduktion til efterkrigstidens islandske litteratur.

Bogen består af to hoveddele. I den første beskrives den litterære udvikling på øen efter 1945. Den anden udgøres af en kommenteret bibliografi over den til svensk oversatte islandske litteratur - ialt 56 titler annoteres. Bogen er dertil forsynet med forfatter og titelregister.

I den litteraturhistoriske del gennemgås prosaen, dramatikken, børnebogen og poesien. Prosa og poesi får rimeligvis langt den mest indgående behandling.

Udgangspunktet for behandlingen er de omvæltninger, det islandske samfund ifølge Kjellgren udsættes for under og efter den anden verdenskrig. De samfundsmæssige forandringer sætter sig direkte spor i litteraturen i form af en række gennemgående temaer: bygd over for storby, fællesskab over for ensomhed og angst, tradition over for modernitet, koloni over for selvstændig nation, national kultur over for den internationale - sagaen over for Disney.

Både realistisk og eksperimenterende prosa og klassisk og modernistisk poesi belyser de nævnte problemstillinger - med forskellig accenter og værditillæggelsen naturligvis. Laxness-generationen har groft taget modvilje mod 'moderniseringen', hvorimod de yngste forfattere forholder sig mere

åbent til integreringen af islandsk kultur i en på godt og ondt internationaliseret 'verdenskultur'.

I det hele taget er det således, at den islandske litteratur i store træk følger de samme forvandlinger, som vi ser i skandinavisk og europæisk litteratur. I 40'erne og 50'erne noget forsinket, men i de senere år samtidigt - såvidt jeg kan se af Kjellgrens fremstilling.

Genremæssigt kan bogen karakteriseres som et bibliografisk essay - og som sådan er den meget nyttig, fordi den giver mange informationer og et vist overblik over nyere strømninger og tendenser i den islandske litteratur. Genren er som sådan nyttig, og faktisk burde den dyrkes meget mere som biblioteksfaglig videnskilde - gerne i et inter-nordisk regie.

Den nærværende bog byder imidlertid - trods dens indlysende kvaliteter - på nogle principielle problemer ved formen.

Kjellgren sætter sig mellem de stole som er litteraturhistoriens, den annoterede bibliografis og den æstetiske vurderings.

Som litteraturhistorie lider den under et problem, at den mangler en rød tråd, derfor forekommer gennemgangen af den litterære udvikling både kalejdoskopisk, usikker og udokumenteret i sin påstand om den direkte sammenhæng mellem samfundsmæssige ændringer og forskydninger i de litterære udtryksformer - f.eks. p. 22. Det kan nok være rigtigt, at der er en sammenhæng - men her postuleres den blot, den vises ikke. Dertil kommer, at f.eks. gennemgangen af 80'ernes lyriske stemmer fremstår som om den er skrevet på anden eller

tredje hånd, ligesom omtalen af den særlige islandske 'rimurdigtning' er mangelfuld - der gives ganske enkelt ikke ordentlig besked.

Dette betyder så, at der i annotationsdelen på samme tid forekommer annotationer som fremstår som gentagelser af allerede givne karakteristikker og annotationer som i bestræbelsen på netop at undgå gentagelser er ret intetsigende. Det sidste gælder f.eks. den om Einar Kárasons Guldön, p. 95. Derimod er omtalen af romanen i den litteraturhistoriske del langt mere præcis - jvf. p. 40ff.

Endelig er det undertiden svært at skelne mellem Kjellgrens og de islandske forfatteres værdisystemer - jvf. pp. 71, 75 og 78 - hvor han forfalder til meddigtning og anmelderi. Derfor kunne jeg godt have ønsket mig en mere systematisk og jævn brug af citater. Disse kunne give læseren mulighed for lidt bedre at kunne skelne mellem Kjellgrens vurderinger og tolkninger og de islandske forfatteres egne værdisystemer.

I ideel forstand skal et bibliografisk essay indeholde et kort og præcist signalement af de litterære positioner og strømninger og dernæst et antal annotationer, hvor både enkelte forfatteres individualitet og vedkommendes placering i de givne litterære miljøer fremstår klart. Dette genre krav lever Kjellgrens essay ikke helt op til.

Alligevel er bogen nyttig - trods manglerne - og gennem al 'støjen' er den fyldt med viden - bl.a. synes jeg det er meget positivt, at Kjellgren flere steder placerer de islandske forfattere i forhold til mulige europæiske forudsætninger. Selvom øen befinder sig i Nordhavet, så har sider af dens litteratur dybe rødder i kontinental kultur.